

JAARVERSLAG 2015

Voorwoord

In het digitale tijdperk is alle informatie permanent, overal en actueel. Maakt dat een samenvattend jaarverslag achteraf dan niet overbodig? Misschien, maar naar mening van KNB heeft het toegevoegde waarde om inzicht te geven in de hoofdlijn van het waarom van activiteiten. Het resultaat ligt voor u: het KNB-Jaarverslag 2015.

Beter begrijpen

Raison d'être van KNB is het maken van het verschil voor de bouwkeramische industrie in Nederland. Daarbij helpt als anderen deze industrie beter leren begrijpen. Denk aan de betekenis van energie en klei voor het industriële keramische proces, het kunnen duiden van de geografische posities van de fabrieken en het onderkennen van de karakteristieken van de sector. Dat is een belang van deze Nederlandse fabrikanten en hun personeel, natuurlijk, maar uiteindelijk ook van de BV Nederland. Het verklaart waarom KNB in de loop van het jaar regionale, landelijke en Europese politici interesseerde voor een werkbezoek aan onze industrie.

Gelijk speelveld

Op de valreep van 2015 leverde het Belastingplan 2016 eindelijk de door KNB langer bepleitte bijdrage aan een 'level playing field'. Het gaat daarbij om een met de omringende landen fiscaal gelijke behandeling van gas voor mineralogische processen zoals het maken van bouwkeramiek. De regeling, overigens pas in 2017 van kracht, dient de internationale concurrentiepositie van onze industrie. Deze positie wordt niét gediend door de in de loop van 2015 bekend geworden contouren van een toekomstig Europees emissiehandelssysteem (ETS post 2020). Een dergelijk systeem moet eenduidig, uitlegbaar en niet discriminatoir zijn, rekening houden met de kenmerken van onze industrie en een eerlijke concurrentiekracht van industriële sectoren respecteren. Daarvan geeft het voorstel nog onvoldoende blijk.

Eigen initiatief

Met de al bestaande deelname aan ETS, aan MJA3 en, meer recent, de participatie in het Gelders Energie Akkoord neemt de sector verantwoordelijkheid voor het bijdragen aan de oplossing van de energie- en klimaatvraagstukken van deze tijd. De samen met RVO in het najaar georganiseerde Kennistafel Verduurzaming leverde waardevolle aanzetten voor de derde periode van de sectorale Duurzaamheidsagenda.

Afspraken in het kader van de nieuwe Baksteen CAO 2015 -2017 geven richting aan beleid voor het bevorderen van de duurzame inzetbaarheid van personeel en het in de sector trekken van mensen met een arbeidsbeperking.

Behoud industrie

Voor een gezonde economie van het land is behoud van de klassieke maakindustrie van belang. Het biedt variatie in werkgelegenheid, opleidingsvereisten en ontwikkelcapaciteit. Dit vergt een positief investeringsklimaat. Het definitieve vertrek uit Maastricht van keramiekkabrikant Sphinx, na 181 jaar, geeft daarbij te denken. Het bedrijf stond aan de basis van de industriële revolutie in Nederland maar wat daarvan anno 2015 nog resteert, is alleen het merk. Is dat wat we willen?

Het project "STEENGOED! Gebakken in Gelderland" van Stichting industrieel erfgoed Nijmegen en Omgeving (STIENEO) kwam wat dit aangaat op het juiste moment. Als onderdeel van het erfgoedfestival "Gemaakt in Gelderland" vormde het een uitgelezen mogelijkheid om het grote publiek het heden en verleden van de keramische industrie in Gelderland te laten beleven. KNB adopteerde het project, daarmee tegelijk de betekenis van de baksteenindustrie voor natuur en landschap uitlichtend.

Goede bouwmarkt

Een goed investeringsklimaat geeft ruimte voor continuïteit, maar een goede bouwmarkt laat het vuur van de industrie pas echt gloeien! De binnenlandse afzet van de Nederlandse metselbaksteen trok profijt van de aantrekkelijke markt voor nieuwe woningen (+14%). Een inzakkende export naar vooral Groot Brittannië drukte de groei van de totale afzet metselbaksteen (-2%). De afzet straatbaksteen bleef min of meer gelijk (+1%). De binnenlandse afzet van keramische wand- en vloertegels kromp.

De afzet van keramische dakpannen ontwikkelde zich redelijk, vooral onder invloed van de verdere groei van de renovatiemarkt.

Toekomstbestendig

Een gelijk speelveld, een eerlijke concurrentiepositie en behoud van groeivermogen zijn essentiële ingrediënten voor nationaal en Europees beleid dat op onze sector van toepassing is. Hierbij hoort verantwoord en verantwoordend ondernemerschap van de industrie, iets waar KNB zich sterk voor maakt. Het gaat schuil achter MJA, ETS, SDA, CAO, BREF, BAT, NMD, DoP, PVS, BIM, EC, CE en allerlei andere onnavolgbare afkortingen.

Gemeenschappelijke noemer is dat Nederland zich moet maar ook kan richten op een duurzame toekomst met energieneutrale gebouwen, een goede biodiversiteit, een veilige leefomgeving en voldoende banen. Als industrie van lokaal gemaakte producten uit lokaal gewonnen, hernieuwbare klei voor lokaal gebruik laat bouwkeramiek zich hiermee prima combineren. Hoe prettig wil Nederland het eigenlijk hebben?

Dr D.K.J. Tommel
Voorzitter

KNB in actie

Gelderse verkiezingen

“Samen voor een mooi en duurzaam Gelderland.” Onder dit motto gingen 9 kandidaten voor de Gelderse Staten met elkaar en de zaal in debat over verantwoorde kleiwinning en energiezuinig bouwen. Het verkiezingsdebat, onder leiding van Wouke van Scherrenburg, werd georganiseerd door KNB in samenwerking met de Gelderse Natuur- Milieufederatie (GNMF).

Eenheid in verbondenheid

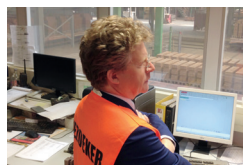
Samen met de Belgische Baksteen Federatie (BBF) was KNB gastheer voor het TBE jaarcongres 2015. TBE (Tiles & Bricks

Europe) is de koepel van de Europese baksteen- en keramische dakpannenindustrie. In het Belgische Leuven discussieerden meer dan 90 deelnemers uit 15 landen over het Europees energie- en klimaatbeleid, duurzaamheid en, niet te vergeten, technische onderwerpen.

Werkbezoeken

Het voorjaar bracht een ambtelijke delegatie van het Ministerie van Financiën, SP-Kamerlid Smaling, VVD-Kamerlid Neppérus maar ook de nieuw benoemde Gelderse gedeputeerde Scheffer naar onze industrie. Verder wist KNB weg te vinden naar Kamerleden zoals de heren Koolmees (D66), Dijkstra (VVD) en Grashoff (GL). Met een pitch-presentatie werden Gelderse Statenleden bijgepraat over de rol van de baksteenindustrie voor de Gelders economie en het landschap.

Eind 2015 overhandigde Europees politica Annie Schreijer – Pierik (CDA) aan KNB-directeur Van Hal de EPP-studie “Land in de Knel”. Daarin een samenvattend overzicht van nationale N2000-knelpunten zoals die in de baksteenindustrie.

Duurzaam Verantwoord

Ten behoeve van nieuwe en vernieuwende initiatieven voor een duurzame samenleving organiseerde KNB samen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een Kennistafel Verduurzaming. Tijdens meerdere sessies in inspirerende omgevingen sorteerde de sector voor op een nieuwe Duurzaamheidsagenda.

Industrie op de vlucht

Onder deze titel publiceerde KNB een reactie op de Miljoenennota 2016. “Het heeft geen zin te spreken over meer banen en het goedkoper maken van arbeid als de industrie ondertussen naar het buitenland wordt gedreven”, aldus KNB-directeur Van Hal.

Brancheopleidingen

Kennis is toekomst. Onder dit motto genoten de KNB-brancheopleidingen wederom een goede belangstelling.

Een ongekend aantal personen meldden zich aan voor de P-HBO Keramiek 2014/2015 van KNB en Fontys Hogeschool. 12 personen namen deel aan de schriftelijke VKI-cursus van de branche.

Historisch

Op besluit van CAO-partijen Baksteen werd op 13 januari 2015, ruim 57 jaar na oprichting, het Bedrijfstakpensioenfonds voor de Baksteenindustrie opgeheven. Niet vanwege slechte resultaten (integendeel!) maar omdat toezichthouder De Nederlandsche Bank beleid voert op schaalvergroting. Vanaf januari 2015 is de pensioenvoorziening voor werknemers in de baksteenindustrie ondergebracht bij het Bedrijfstakpensioenfonds voor de Bouw. Deze en andere afspraken vormen onderdeel van een nieuwe, tweejarige CAO voor de baksteenindustrie.

KNB op GEVEL 2015

Op GEVEL 2015, onderdeel van de 'Week van de Bouw' in Utrecht, maakte KNB in beeld en geluid duidelijk hoe met baksteen metselwerk en de gebakken dakpan de biodiversiteit in de gebouwde omgeving kan worden onderhouden. Verder werden bezoekers geïnspireerd, geïnteresseerd en geïnformeerd over slimme gevelconcepten met bouwkeramiek.

25 jaar BAKSTEEN

De 66e uitgave van het KNB-architectuurmagazine BAKSTEEN Nero Zero verscheen in extra grote oplage en sloot naadloos

aan bij de KNB-presentatie op GEVEL 2015.

De 67e uitgave, met 25 jaar historie een jubileumnummer, stelde een innovatie avant la lettre centraal: lijmen als

passend alternatief voor metselen. Ter gelegenheid van het jubileum werden de oude jaargangen BAKSTEEN ook digitaal ontsloten. De 31e editie van Contour Straatbaksteen, het KNB magazine over de ruimtelijke inrichting van het openbaar gebied belichtte onder meer slim keramisch tapijt voor klimaatadaptatie.

Dutch Ceramic Tiles

De KNB-uitgave over de duurzaamheid van Nederlandse keramische tegels verscheen in het Engels: 'Dutch Ceramic Tiles'.

Keramiek: Blijvend Goed

KNB adopteerde het project 'Gemaakt in Gelderland', daarmee de betekenis van kleiwinning en baksteen voor mens, natuur en landschap uitlichtend.

De Baksteenmeesters

De deelnemende architecten aan de 13e MasterClass Baksteen genoten van inspirerende presentaties en praktische oefeningen om 'zinderend' baksteenmetselwerk te realiseren. Het ontwerpen van de ideale metselbaksteen bleek lastiger dan verwacht. Merijn de Jong, Job Floris en Koen Mulder verzorgden de inleidingen.

Kennisorganisatie

KNB staat voortaan als geaccrediteerde kennisorganisatie vermeld op Registerleraar.nl. Dat betekent dat deelname aan KNB-bijeenkomsten in het beroepsregister voor leraren geregistreerd kan worden. Daarmee tonen docenten dat zij bevoegd en bekwaam zijn in hun vak en bereid zijn daaraan te blijven werken. KNB stond al geregistreerd voor de PBO-regeling BNA.

63e NK Metselen en Voegen

De jaarlijkse KNB-studiedag voor metsel-docenten vormt het officieuze startmoment van dit kampioenschap. Ruim twee maanden later kon terug worden gekeken op een geslaagd kampioenschap in Breda. Via vakpers, regionale dagbladen en social media benadrukte KNB het belang van goed opgeleid bouwvakmanschap en de uitdagingen die in het

verschiet liggen. Een swingend intermezzo door AIG-ambassadeur en soapster Juvat Westendorp bracht de aanwezigen in beweging: Alles is Gezondheid. Tim Klessens uit Someren werd winnaar van het 63e NK Metselen en ontving de Zilveren Troffel. Bas van Diessen uit Boxtel mocht als winnaar de Zilveren Voegspijker naar huis meenemen.

Het regent (bijna) records!

Een record aantal van 220 nieuwe eerstejaars studenten Bouwkunde TU Delft stapelden op 5 cm na net geen nieuw NL-record. En de jury was zo streng dat een ploeg zelfs werd gediskwalificeerd. Een alcoholvrij biertje na afloop bood vertroosting!

Spelen met Bouwkeramiek

KNB liet Masterstudenten Bouwkunde TU-Delft maar ook Rotterdamse ROC-scholieren met onze industrie én met gebakken kleiproducten kennis maken.

De sector

Bouwbeeld

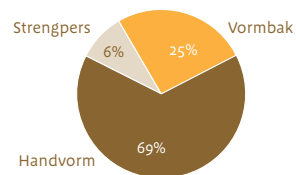
Met een productiegroei van resp. 7% algemeen, 24% woningnieuwbouw en 17% woningherstel en -verbouw (gegevens EIB) leverde de bouwsector een belangrijke bijdrage aan de goede economische groei van Nederland in 2015. Het CBS heeft het voor de bouw over een ongekende groei sinds 2008. Deze goede groei, vooral van de markt voor koopwoningen, moet worden geplaatst in het licht van de lage rente, het verbeterende economisch klimaat maar ook de zeer lage productieniveaus van de afgelopen jaren. De maandpiek voor renovatie lag in juni 2015, waarschijnlijk niet toevallig vlak voor het einde van het lage BTW-tarief voor woningonderhoud.

Volgens de door KNB gevolgde prognoses van Buildsight BV werden er in 2015 46.950 nieuwe woningen opgeleverd (+19%). Volgens het CBS werden er in 2015 bouwvergunningen verleend voor 53.533 nieuwe woningen, waarvan het overgrote merendeel (46.012) aan bouwers voor de (koop- en huur-)markt en (andere) particuliere opdrachtgevers.

Metselbaksteen

Na precies een jaar door forse export-groei gedreven afzetgroei moest de Nederlandse metselbaksteenindustrie in 2015 weer iets inleveren.

Specificatie afzet naar vormmethode

Weliswaar ontwikkelde de binnenlandse afzet van de Nederlandse metselbaksteen zich goed (+14%), onder invloed van een dalende export (-19%) moest de totale afzet metselbaksteen uiteindelijk een stapje terugdoen (-2%). De Nederlandse metselbaksteenindustrie moet vooral op de Britse markt de zich herstellende Britse metselbaksteenindustrie weer voor laten gaan. Rekeninghoudend met de (gestegen) import van metselbaksteen uit omliggende landen bedraagt het geraamde binnenlands verbruik ca. 533 mln. WF (+16%).

Sectorgegevens baksteenindustrie

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Productie	metselbaksteen	1.105	1.147	1.133	1.169	1.056	861	719	764	680	652	779	881
	straatbaksteen	296	334	379	375	404	355	364	353	314	305	301	307
Afzet	metselbaksteen	1.123	1.110	1.149	1.155	1.063	876	744	803	669	653	842	824
	straatbaksteen	294	355	330	361	384	361	338	369	346	312	314	317
Eindvoorraad	metselbaksteen	466	504	487	508	502	487	461	421	433	433	371	428
	straatbaksteen	116	114	162	174	194	189	215	199	167	146	130	120
Uitvoer	metselbaksteen	242	213	234	255	188	152	153	164	154	229	403	325
	straatbaksteen									27	30	29	22
Invoer*	baksteen	132	93	118	98	97	133	105	90	59	40	23	34
	(x 1 mln WF)												
Aantal werknemers		1.417	1.458	1.515	1.513	1.544	1.417	1.357	1.304	1.273	1.219	1121	1137
Omzet in mln euro's		268	291	339	370	358	332	261	277	243	231	276	272

*) Trendcijfers, vanaf 2009 gecorrigeerd

Straatbaksteen

De afzet van de gebakken kleiklinker ontwikkelde zich min of meer stabiel (1%). Verheugend is dat de afzet van straatbaksteen in machinale pakketten, fysiek ontlastend voor de straatmaker verwerkbaar, met 10% steeg.

Keramische tegels

De Nederlandse markt voor keramische wand- en vloertegels liet vooral in het begin van 2015 nog krimp zien. De tweede helft van het jaar was aanmerkelijk beter en compenseerde deels de krimp van de eerste helft. Per saldo resteerde voor de Nederlandse markt een krimp. De export groeide zowel binnen als buiten Europa.

Keramische dakpannen

De markt voor keramische pannen is, zowel bij woningnieuwbouw als bij woningrenovatie, in de loop van 2015 sterk aangetrokken. Het keramisch marktaandeel staat hierbij enigszins onder druk door het gebruik van dakpan-

nen van ander materiaal in grote nieuwbouwprojecten (gebaseerd op lage stichtingskosten) en de verdringing van dakpannen als zodanig door PV-oplossingen bij renovatie en in toenemende mate door nieuwbouw. Sinds enige jaren stijgt de vraag naar grotere panmodellen.

Verwachtingen

In de komende jaren zal de totale bouwproductie in volume en omzet blijven groeien. Dat geldt vooral voor de nieuwbouw van woningen waar de groei in 2016 substantieel blijft. Ook de onderhouds- en renovatiemarkt zal aan de groei van de bouwproductie blijven bijdragen dankzij opgaven uit het Energieakkoord en de toenemende transformatie van bestaande gebouwen. Het baksteenverbruik is hier echter beperkt. Mede door een tegenvallend herstel van de utiliteitsbouw wordt al met al een afvallende groei van het baksteenoppervlak in de komende jaren voorzien.

Een Waalformaat (WF) is de op de afmeting 21 x 10 x 5 cm gebaseerde standaard rekeneenheid voor aantallen bakstenen.

KNB in kort bestek

De vereniging Koninklijke Nederlandse Bouwkeramiek (KNB) is de brancheorganisatie van nationale en multinationale ondernemingen die in Nederland op industriële wijze klei omzetten in een vormvast keramisch bouw materiaal: bouwkeramiek. De sector verschaft werk aan ca. 2.500 mensen en zet ca. 500 mln. euro om.

KNB behartigt de gezamenlijke belangen van de bouwkeramische industrie op het gebied van milieu, energie, grondstoffen, duurzaamheid, normeringen, arbeidsomstandigheden en vakopleiding, nationaal en Europees. Voor specifiek de baksteen-industrie verzorgt KNB de ontwikkeling en overdracht van kennis naar de ontwerpende en verwerkende beroepspraktijk en het onderwijs. Verder is KNB partij bij de collectieve arbeidsovereenkomst in de baksteenindustrie.

KNB is aangesloten bij VNO-NCW, AAVN, NVTB, de Europese koepels TBE en CET en neemt deel in Stichting Stapelbouw.

Bestuur KNB (per 1-1-2016)

A. Blei
G.J. den Daas
Drs. B.J. Koekoek, vice-voorzitter
Koninklijke MOSA BV
L.J. de Ru
Dr. D.K.J. Tommel, voorzitter

KNB-Bureau

- mr. E.L.J. van Hal, directeur
- ing. A. Mooiman, adviseur duurzaamheid en techniek
- mevrouw A. Nijssse, secretaresse
- ing. D. Smink, secretaris milieu en energie
- mevrouw J.M. Verheem, secretaresse
- ing. G.A. Westenbroek, technisch-wetenschappelijk adviseur

Vereniging Koninklijke Nederlandse Bouwkeramiek (KNB)

Postbus 153, 6880 AD, Velp (Gld)
Florijnweg 6, 6883 JP, Velp (Gld)

- T +31 (0)26 384 56 30
- F +31 (0)26 384 56 31
- E info@knb-keramiek.nl
- I www.knb-keramiek.nl
www.metselwedstrijden.nl

Ledenlijst KNB

Baksteen Helden BV Panningen - Steenfabriek Engels Helden BV Helden-Panningen - Steenfabriek Engels Oeffelt BV Oeffelt	tel. (077) 3060495 tel. (077) 3060495 tel. (0485) 361444
Steenfabriek Biezeveld B.V. Kerkdriel	tel. (077) 4742920
Bylandt Straatbaksteen - Locatie Tolkamer Tolkamer - Locatie Kessel Kessel	tel. (088) 0885555 tel. (088) 0885555
Caprice Holding BV BV Steenfabriek Huissenswaard Angeren	tel. (088) 0103100
Daas Baksteen Zeddam BV Azewijn - Daas Click Brick BV Azewijn - Daas Baksteen, Steenfabriek De Nijverheid B.V. Azewijn - Daas Baksteen, Steenfabriek De Volharding B.V. Azewijn - Daas Baksteen, Steenfabriek De Vlijt B.V. Winterswijk	tel. (0314) 651644 tel. (0314) 651644 tel. (0314) 651644 tel. (0314) 651644 tel. (0314) 651644
DEKO BV Elst	tel. (0481) 366466
Façade Beek BV Beek (L)	tel. (046) 4372828
St. Joris Keramische Industrie B.V. Beesel (L)	tel. (077) 4740100
Steenfabriek Klinkers B.V. Maastricht	tel. (043) 3478333
Steenfabriek Linssen B.V. Kerkrade	tel. (045) 5411213
Monier BV Montfoort - Monier B.V. Tegelen Tegelen - Monier B.V. Woerden Woerden	tel. (0348) 476500 tel. (077) 3269500 tel. (0348) 436800
Koninklijke MOSA BV Maastricht	tel. (043) 3689444
De Porceleyne Fles / Royal Delft Delft	tel. (015) 2512030
Steenfabriek de Rijswaard BV Aalst (Gld.)	tel. (0418) 552221
Rodruza BV Nijmegen - Rodruza Steenfabriek Rossum BV Rossum (Gld.) - Rodruza BV Steenfabriek "De Zandberg" Gendt	tel. (024) 3297450 tel. (024) 3224960 tel. (024) 3297450
Steenindustrie Strating b.v. Oude Pekela	tel. (0597) 613920
Koninklijke Tichelaar Makkum BV Makkum	tel. (0515) 231341
Vandersanden Group B.V. Spijk - BV Steenfabriek Hedikhuizen Hedikhuizen - BV Steenfabriek Spijk Spijk	tel. (0316) 566400 tel. (0316) 566400 tel. (0316) 566400
Steenfabriek Vogelensangh Deest	tel. (0487) 512459
Wienerberger B.V. Zaltbommel - Wienerberger Steenfabriek Bemmel, Haalderen - Wienerberger Steenfabriek Erlecom, Erlecom - Wienerberger Steenfabriek Haafthen, Haafthen - Wienerberger Steenfabriek Heteren, Heteren - Wienerberger Janssen-Dings Tegelen, Tegelen - Wienerberger Steenfabriek Kijfwaard-Oost, Pannerden - Wienerberger Steenfabriek Kijfwaard-West, Pannerden - Wienerberger Narvik Deest, Deest - Wienerberger Narvik Tegelen, Tegelen - Wienerberger Steenfabriek Nuance, Afferden (L.) - Wienerberger Panningen Panningen - Wienerberger Poriso Brunssum Brunssum - Wienerberger Steenfabriek Schipperswaard, Echteld - Wienerberger Steenfabriek Thorn, Thorn - Wienerberger Steenfabriek Wolfswaard, Opheusden - Wienerberger Steenfabriek Zennewijnen, Zennewijnen	tel. (088) 1185111 tel. (088) 1185531 tel. (088) 1185576 tel. (088) 1185501 tel. (088) 1185521 tel. (088) 1185800 tel. (088) 1185600 tel. (088) 1185600 tel. (088) 1185800 tel. (088) 1185800 tel. (088) 1185541 tel. (088) 1185950 tel. (088) 1185900 tel. (088) 1185660 tel. (088) 1185660 tel. (088) 1185560 tel. (088) 1185580 tel. (088) 1185670